

Ν. ΚΟΝΤΟΠΟΥΛΟΥ Κ. ΡΩΜΑΙΟΥ

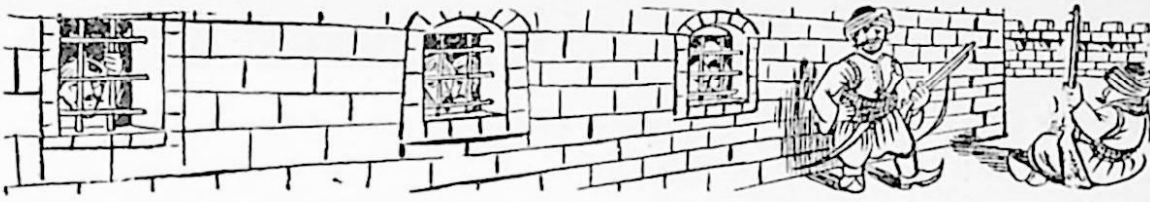
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ
ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ
Α' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΑΘΗΝΑΙ 1950

Π
89.
7
ΚΟΝ

Ο ΗΡΩΑΣ ΤΩΝ ΣΕΡΡΩΝ (Παράδοση λαϊκή)

Μ' ἔνα
πήδημα.

“Όταν ἤμουν μικρή, μοῦ διηγήθηκαν μιάν ιστορία, πού ὅσα χρόνια κι ἂν περάσουν, δέν θά τή λησμονήσω ποτέ. Τόσο ζωηρά ἔμεινε στήν ἐνθύμησή μου.

Ἡ ὠραία πόλη τῶν Σερρῶν ἦταν ἀκόμη σκλαβωμένη καί σά νά μὴν ἔφθανε αὐτό μεγάλη δυστυχία βασάνιζε τοὺς Χριστιανούς. Βροχές καί χαλάζι εἶχαν καταστρέψει ὅλα τὰ γεννήματα καί ὅλα τὰ σπαρτά τους. Καί ὅμως ἦταν ὑποχρεωμένοι νά πληρώνουν πολὺ βαρεῖς φόρους στοὺς Τούρκους. Μὰ ἐπειδὴ δέν εἶχαν νά πληρώσουν, οἱ φυλακὲς ἦσαν γεμάτες ἀπὸ χρεοφειλέτες Χριστιανούς.

Τὰ χρόνια αὐτὰ τῆς δυστυχίας ἔτυχε νά ἐπισκεφθῆ τὴν πόλη τους ἕνας μεγάλος Βεζύρης, πού τὸν εἶχε στείλει ἀπὸ τὴν Πόλη ὁ Σουλτάνος. Ὁ Βαλῆς, γιὰ νά τὸν εὐχαριστήσῃ, τοῦ ἔκαμε πολλὰ γεύματα, ἀλλὰ γιὰ νά τὸν κολακεύσῃ ἀκόμη περισσότερο, σκέφθηκε νά τοῦ κάμῃ καί ἕνα ἐξαιρετικὸ στὴν ἐξοχή.

Ἐξω ἀπὸ τὶς Σέρρες ἦταν μιὰ μαγευτικὴ θέσι σὲ μιὰ ρεματιά, πού χώριζε δυὸ βουνά. Νερά καθάρια, πού κυλοῦσαν μὲ γλυκὸ κελαρυσμό, δάση ἀπέραντα καταπράσινα στόλιζαν τὴ μαγευτικὴ ἐκείνη ἐξοχή. Μιὰ γέφυρα, τόσο δά στενή, πού οὔτε ἐλάφι δέν μπορούσε νά περάσῃ ἐπάνω της, ἔνωνε τὰ δυὸ βουνά. Ἔστεκε καμαρωτὴ καμαρωτὴ καί κάτω ἦταν ἄβυσσος· τὴν εἶχαν χτίσει σὲ παλαιούς χρόνους γιὰ νά μεταφέρουν τὸ νερὸ ἀπὸ τὸ ἕνα βουνὸ στὸ ἄλλο· ἦταν δηλαδὴ ὑδραγωγεῖο.

Ὁ Βεζύρης ἔμεινε ἐνθουσιασμένος καί συχνὰ εὐχαριστοῦσε τὸ Βαλῆ γιὰ τὴν ὠραία ἰδέα του, πού στρώθηκε τὸ τραπέζι στὴν ἐξοχή, καί γιὰ τὴν πολυτέλεια τῶν φαγητῶν. Ἀλλὰ ὁ Βαλῆς δέν ἦταν ἱκανοποιημένος· συχνὰ κοίταζε τὴ γέφυρα σὰν

κάτι νὰ συλλογιζόταν. "Εξαφνα προσκαλεῖ τὸν ὑπασπιστή του καὶ κάτι τοῦ λέγει στ' αὐτί.

Ἐκεῖνος στάθηκε σὰν ἀπολιθωμένος· τόσο τὸν ἐτάραξε τὸ μυστικὸ τοῦ Βαλῆ.

— Πήγαινε, τοῦ εἶπε, νὰ μοῦ φέρης ἐδῶ κανέναν, ποῦ μὲ τὸ ἄλογό του νὰ περάσῃ τρεχάτος μ' ἓνα πήδημα ἀπὸ τὸ ἓνα βουνὸ στὸ ἄλλο, ἐπάνω ἀπὸ τὴ γέφυρα.

Καὶ ποιὸς θὰ δεχόταν νὰ διασκεδάσῃ μὲ τὸ θάνατό του τὸ Βαλή; Καὶ ὁ τολμηρότερος καβαλάρης δὲ θὰ κατῶρθωνε ἓνα τέτοιο πήδημα! Τὸ χάσμα ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ δυὸ βουνὰ ἦταν φοβερό· ἡ ἄβυσσος κάτω βαθεία· ἀλλὰ καὶ πρὶν προφθάσῃ νὰ πέσῃ νεκρὸς κάτω στὸ ποτάμι, κομμάτια θὰ γινόταν ἐπάνω στοὺς βράχους. Καὶ ποιὸς ὅμως τολμοῦσε νὰ εἰπῇ ὄχι στὸν παντοδύναμο Βαλή;

Ἐσκυψε λοιπὸν ὁ ἀξιωματικὸς, δείχνοντας ἔτσι τὴν ὑποταγή του, κι ἔφυγε συλλογισμένος.

Σὲ λίγο ὁ κήρυκας ἔτρεχε βιαστικὸς σ' ὅλη τὴν πόλη γιὰ νὰ διαλαλήσῃ τὴν ἐπιθυμία τοῦ κυρίου του καὶ τὴ μεγάλη ἀμοιβή, ποῦ περίμενε ἐκεῖνον ποῦ θὰ τὸ κατῶρθωνε.

Εἶχε τελειώσει τὸ γεῦμα καὶ οἱ χοροὶ ἐξακολουθοῦσαν· τὰ γύρω βουνὰ ἀντιλαλοῦσαν ἀπὸ τὰ ντέφια καὶ τὰ τραγούδια. Ἐνας ὄχινοβάτης ἐτοιμαζόταν ἐμπρὸς στὸ Βεζύρη νὰ κάμῃ τὰ γυμνάσματά του γιὰ νὰ τὸν διασκεδάσῃ. Ἐξαφνα ἓνας νέος ὡς δεκαοκτῶ ἐτῶν, ψηλός, συμπαθητικὸς, ἦρθε καὶ στάθηκε ἐμπρὸς στὸ Βαλή.

— Ἐγώ, Βαλή μου, θὰ κάμω αὐτὸ ποῦ ζήτησες, τοῦ εἶπε.

— Ἐχεις ἄλογο, τὸν ρώτησε ὁ Βαλής, ἀφοῦ τὸν κοίταξε ἀπὸ τὸ κεφάλι ὡς τὰ πόδια, ἢ νὰ σοῦ δώσω ἀπὸ τὰ δικά μου;

— Ὁχι, Βαλή μου, ἔχω δικό μου.

Ἦταν Χριστιανὸς ὁ νέος· Βαγγέλη τὸν ἔλεγαν, καὶ ἔτσι ὅλοι τὸν ἤξεραν στὴν πόλη. Ἀπὸ μικρὸς εἶχε χάσει τὸν πατέρα του καὶ ἀπὸ τότε ὅ,τι ἐργασία τοῦ ἔδιναν, ὅσο δύσκολη κι ἂν ἦταν, προσπαθοῦσε νὰ τὴν κάμῃ· ἔπρεπε νὰ συντηρῇ τὴ μητέρα του, ποῦ τὸν εἶχε μονάκριβο.

Ὅταν μεγάλωσε, ἔγινε ταχυδρόμος καὶ παραγγελιοδόχος.

Ἐκεῖνο τὸν καιρὸ δὲν ὑπῆρχαν οὔτε δρόμοι, οὔτε ταχυδρομεῖα. Πήγαινε λοιπὸν ἀπὸ τὸ ἓνα χωριὸ στὸ ἄλλο κι ἀπὸ τὴ μιὰ πόλη στὴν ἄλλη, μέσ' ἀπὸ ἀπάτητα βουνὰ καὶ ἀπὸ λασπόδρομους, πότε γιὰ νὰ μεταφέρῃ ἐμπορεύματα, χρήματα καὶ γράμματα τῶν Χριστιανῶν ἢ καὶ τῶν Τούρκων, καὶ πότε γιὰ καμιὰ παραγγελία ἢ γιὰ νὰ ὀδηγήσῃ ταξιδιωτὲς.

Εἶχε δικό του ἄλογο· καὶ καθὼς ἦταν πονετικὸς, τὸ ἀγαποῦσε πολὺ καὶ φρόντιζε νὰ ἔχῃ τροφή, καθαρὸ νερό, σταῦλο καθαρὸ· καὶ γι' αὐτὸ τὸ ζῶο ἦταν ρωμαλέο. Μὲ τὴ νοημοσύνη, ποὺ ἔχουν ὅλα τὰ ζῶα, καταλάβαινε τὸ ἄλογο τὴν ἀγάπη τοῦ κυρίου του καὶ μὲ προθυμία τὸν ὑπηρετοῦσε, χωρὶς νὰ δείξῃ ποτὲ πείσμα ἢ κούραση.

Τὸ πλησίασε λοιπὸν τώρα ὁ Βαγγέλης κι ἄρχισε νὰ τὸ χαϊδεύῃ. Ἐπειτα ἀνέβηκε ἐπάνω του καὶ χάθηκε ἀνάμεσα ἀπὸ τὸ πλῆθος. Τὸ πλῆθος ὀλοένα γινόταν πυκνότερο, γιὰτὶ ὅλοι ἔμαθαν τὴ διαταγὴ τοῦ Βαλῆ κι ἔτρεχαν περίεργοι στὴν ἐξοχὴ νὰ ἴδουν τί θὰ ἀπογίνῃ.

Ἐξαφνα ἓνας δυνατὸς καλπασμὸς ἀντήχησε ἀπὸ τὸ ἀπέναντι βουνό. Κάποιος ἔτρεχε σὰν ἀστραπὴ πρὸς τὸ μέρος τῆς γέφυρας. Οἱ χοροὶ καὶ τὰ τραγούδια ἔπαψαν τότε· οἱ χορευ-

τριες στάθηκαν ακίνητες με τὰ ντέφια ύψωμένα, ὅπως βρέθηκαν, μιὰ ἀνατριχίλα σύγκορμη ἔπιασε ὅλο ἐκεῖνο τὸ πλῆθος τῶν Χριστιανῶν καὶ τῶν Τούρκων. Βουβαμάρια χύθηκε παντοῦ.

Ἄκουόταν τώρα ἡ βοή τοῦ καταρράχτη, καὶ τὸ μουγκρητὸ κάτω βαθιὰ τοῦ ποταμοῦ· ἀκουόταν καὶ τὸ πέταγμα τῶν κοράκων, ποὺ φτερούγιζαν, ἐπάνω ἀπὸ τὴν ἄβυσσο.

Ἔλ' αὐτὰ ἔδιναν κάτι θλιβερό, κάτι πένθιμο στὸ θέαμα ἐκεῖνο· αὐτὴ δὲν ἦταν διασκέδαση. Ἦταν κάτι πολὺ φοβερότερο καὶ ἀπὸ θανατικὴ καταδίκη!

Καὶ αὐτὸς ὁ Βαλῆς τώρα κατάχλωμος ἔβλεπε.

Ὁ νέος, γρηγορότερος κι ἀπὸ ἀστραπή, πλησίαζε τὴ γέφυρα. Θὰ ἔλεγε κανεῖς, ὅτι στὰ στήθη ὄλων ἐκείνων τῶν ἀνθρώπων εἶχε σταματήσει ἡ ἀναπνοή!

Γιὰ μιὰ στιγμή τὸν εἶδαν ἐπάνω στὸ ἄλογό του ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ δυὸ βουνὰ μετὰ τὴ φοβερὴ ἄβυσσο κάτω, ἐπάνω ἀπὸ τὴ γέφυρα. Οὔτε τὴν ἄγγιξαν τὰ πόδια τοῦ ἀλόγου, ἀλλὰ μετὰ ὀρμὴ τὴν πήδησε καὶ ἤρθε καὶ στάθηκε ἐμπρὸς στὸ Βαλή.

Ἐνα πλῆθος χέρια ἀπλώθηκαν, γιὰ νὰ κρατήσουν τὸ νέο, νὰ τὸν βοηθήσουν νὰ ξεπεζέψη. Ἰδρῶς ἔτρεχε ἀπὸ τὸ πρόσωπό του, ἀναπνοὴ δὲν μποροῦσε νὰ πάρῃ· μὰ εἶχε τὸ χαμόγελο στὰ χεῖλη καὶ τὰ μάτια του ἔλαμπαν ἀπὸ εὐτυχία!

Ἡ ἀμοιβή. —Τί θέλεις νὰ σοῦ δώσω; Τὸν ρωτᾷ ὁ Βαλῆς. Ὅ,τι καὶ ἂν ἐπιθυμήσης, δὲ θὰ σοῦ τὸ ἀρνηθῶ.

—Ἐναν καφέ, Βαλή μου, θέλω!

Ὁ Βαλῆς νόμισε, ὅτι ζητοῦσε τὸν καφέ γιὰ νὰ συνέλθῃ.

—Πές μου τί ἄλλο θέλεις νὰ σοῦ δώσω! ξαναεῖπε ὁ Βαλῆς. Τὸ κατόρθωμά σου ἀξίζει ὅ,τι κι ἂν ζητήσης. Θέλεις ἕνα μεγάλο χτήμα μετὰ εἰσόδημα γιὰ νὰ ζήσης πιά σὰν ἀφέντης; Θέλεις καὶ κανένα παράσημο νὰ δοξαστῆς;

—Ὅχι!

—Μήπως προτιμᾷς, τὸν ρώτησε τότε καὶ ὁ Βεζύρης, νὰ σὲ πάρω στὴν Πόλη νὰ γίνῃς ἀκόλουθος τοῦ Σουλτάνου; Παλληκάρη σὰν καὶ σένα ἀξίζει νὰ ᾿ναι ὑπασπιστὴς του!

—Ὅχι!

— Μήπως σοῦ ἀρέσει καλύτερα, ἀντὶ νὰ σὲ λένε μονάχα Βαγγέλη, νὰ σὲ ὀνομάσωμε ἀπὸ σήμερα Βαγγέλη Ἐφέντη ἢ Βαγγέλη Πασά; πρόσθεσε ὁ Βεζύρης, συγκινημένος, γιατί πάντοτε θαύμαζε τὴν ἀνδρεία.

— Ἐναν καφέ μόνο θέλω! ξαναεῖπε τώρα σταθερὰ ὁ νέος. Ἀλλὰ αὐτὸν τὸν καφέ ζητῶ νὰ μοῦ τὸν ψήσουν μὲ ὅλα τὰ χαρτιά, πού σ' αὐτὰ εἶναι γραμμένα τὰ χρέη τῶν Χριστιανῶν.

Τὸ γενναῖο παλληκάρι περιφρόνησε καὶ κτήματα καὶ δόξα καὶ πλοῦτη, γιὰ νὰ σώσῃ τοὺς Χριστιανούς, πού ἔλυωναν στίς φυλακές.

Γιὰ μιὰ στιγμή, Βαλῆς καὶ Βεζύρης ἔμειναν σιωπηλοὶ καὶ κοίταξαν μὲ θαυμασμὸ τὸ νέο. Ἐπειτα ὁ Βαλῆς χτύπησε τὰ χέρια.

— Πήγαινε, εἶπε στὸν ἀξιωματικό, πού ἔτρεξε νὰ λάβῃ τὴ διαταγή, νὰ μοῦ φέρῃς ἐδῶ τὸν εἰσπράχτορα τῶν φόρων μὲ τὰ βιβλία του.

Σὲ λίγο στὴν ἄκρῃ τῆς γέφυρας, στὸ κατάφυτο βουνό, μιὰ μεγάλη πυρκαϊὰ φεγγοβόλησε· τὴν ἀναψαν μὲ τὰ χαρτιά, πού εἶχαν γραμμένα σ' αὐτὰ τὰ χρέη τῶν Χριστιανῶν.

Ὁ καφὲς ψήθηκε μ' αὐτά. Ἐκατοντάδες Χριστιανῶν βγῆκαν ἐλεύθεροι μέσ' ἀπὸ τίς σκοτεινὲς φυλακὲς καὶ ξαναβρῆκαν τὰ παιδιὰ τους, τίς μητέρες τους, τίς οἰκογένειές τους...

• Ὁ ἥρωας τῶν Σερρῶν •

Ἀρσινόη Παπαδοπούλου
(Διασκευή Ν. Α. Κ.)

ΓΙΑΝΝΟΣ ΣΤΑΘΑΣ

[Ψηλά στο Βελούχι ήταν φολιωμένο επάνω από έναν γκρεμό το χωριό Κρονονερίτης, όνομα και πράμα, για τὰ χρόνια νερά του. Κάτω βαθειά ρεματιά, ἡ ρεματιά τοῦ Βαρολάμ, όνοματισμένη ἀπὸ τὸ ἐγγλησιδάκι τοῦ Βαρολάμ, πὸν ἀσκήτευσε ἐκεῖ ἓνας μοναχὸς Βαρολάμ ἀπὸ τὰ Μετέωρα. Ἄρχὸς τοῦ 1821, ὁ Κρονονερίτης εἶχε μισὴ χιλιάδα ψυχές, μικροὺς μεγάλους. Μὰ ἀπὸ τοὺς μικροὺς ὁ Γιάννος Σταθὰς σιάθηκε μεγάλος, πὸν τίμησε τὸ χωριὸ καὶ τὴν Πατρίδα.]

Στὴ ρεματιά
τοῦ Βαρολάμ.

...Μπήκε τὸ καλοκαίρι. Χωριανοί, πὸν ἦρθαν ἀπὸ κάτω, εἶπαν, πὼς τέτοια σοδειὰ εἶχαν χρόνια νὰ τὴν δοῦνε. "Αδειο τὸ χωριό. "Όσα χέρια βαστοῦν, δουλεύουν στ' ἀλώνια πέρα. Πότε πότε μαθεύεται κάτι για τὸ σηκωμό. "Έγινε, λέει, σφαγὴ στὸ Πέτα, μάχη τρανὴ στὴν Πλάκα. Τὸ Μεσολόγγι βαστᾶ. Τοῦτα κι ἄλλα μαθεύονταν. Μὰ ἐδῶ λαμποκοπᾶ ὁ ἥλιος καὶ τὸ βράδυ μαζώνονται καταχνιές ἀπὸ τὴν τόση λαύρα καὶ κάθονται ἀνάερα πάνω στὶς πλαγιές, θαμπώνοντας τὸ φεγγάρι.

ἌΟ Γιάννος Σταθὰς ἦταν ἀνήμπορος τις προάλλες κι ἀνέβηκε στὸ χωριὸ νὰ γειάνη. Μέρα τὴ μέρα δυναμώνει. Τὸ δειλινὸ μὲ τὴν καρδάρια στὸ χέρι πάει ν' ἀρμέξη τὴν κασίκα πίσω ἀπὸ τὸ μαντρί. Καὶ κεῖ πὸν πάει, κάτι θαρρεῖ, πὼς ἀγναντεύει πέρα... πέρα... κάπου μιὰ ὠρα δρόμο... στὸ μονοπάτι τοῦ Σταυροῦ... ἓνα μπουλούκι ἄνθρωποι. Τί νὰ 'ναι; Σουρώνει τὰ φρύδια νὰ δῆ πιὸ καλά, κάνει δυὸ βήματα νὰ σιμῶση, καὶ τώρα ξεχωρίζει πεντακάθαρα τὰ τουλουπάνια τῶν Τούρκων καὶ τὰ πρασινωπὰ μπαῖράκια.

Τὰ χάνει τὸ παιδί, μπερδεύεται. Βαστᾶ μὲ κόπο τὴ φωνὴ καὶ τρέχοντας γυρνᾶ στὸ σπίτι.

—Μάννα! φωνάζει. ἌΟ Τοῦρκος! Γρήγορα! Νὰ φύγωμε!

Καὶ βγαίνει πάλι στὸ κατώφλι. Στὸ στενὸ στέκει μιὰ γριά καὶ μιὰ κοπέλα δεκαοχτῶ χρονῶν.

—Τί κάθεστε;... Γρήγορα... ἌΟ Τοῦρκος... σηκωθῆτε!

Μονομιᾶς φωτίζεται τὸ μυαλό του. Πὼς θὰ τὸ μάθουν τάχα

οί χωριανοί; 'Ανυποψίαστοι θὰ τὸν δεχτοῦν τὸν Τοῦρκο μέσ' στοῦ σπίτι. Παίρνει μιὰν ἀπόφαση, δίχως νὰ στοχαστῆ. Τρέχει στὶς γειτονιὲς τοῦ χωριοῦ φωνάζοντας :

—'Ο Τοῦρκος... ὁ Τοῦρκος... σηκωθῆτε!... Φευγᾶτε στοῦ βουνό... ὁ Τοῦρκος!...

Τρέχει, φωνάζει, κοντοστέκει μιὰ στιγμή, φωνάζει, χτυπᾷ μιὰ γνώριμη θύρα, φωνάζει, φθάνει μπρὸς στὴν ἐκκλησίαν, φωνάζει :

—'Ο Τοῦρκος... πλακώνει ὁ Τοῦρκος... Φευγᾶτε... Φευγᾶτε!...

Σηκώθηκε στοῦ πόδι τὸ χωριό. 'Ακοῦς ξεφωνητὰ καὶ βόγγους γυναικῶν καὶ κατάρες.

—Θεὲ καὶ Κύριε! Τί εἶναι πάλι τοῦτο τὸ κακό! Σπλαχνίσου μας, Θεέ μου!

Μὰ λέγοντας, γυναῖκες, γέροι καὶ παιδιά, μαζώνουν βιαστικὰ τὰ πράματα καὶ τὰ φορτώνονται νὰ φύγουν. 'Η μέρα λιγώθηκε. Οἱ καταχνιὲς λίγο λίγο ξεδιπλώνονται ἀλαφρότατα πάνω στὰ ραχοβούνια, καὶ τὸ φεγγάρι, ποῦ ξεμύτισε ἀπὸ τ' ἀντικρυνὸ τὸ διάσελο, σκορπᾷ ἓνα φῶς γαλατερό σὰν περασμένο ἀπὸ τουλουπάνι.

Στὴ ρεματιὰ τοῦ Βαρλαάμ, ἐκεῖ ποῦ ἡ νύχτα τοῦ καλοκαιριοῦ ἀπλώνει χιλιάδες χρόνια μιὰν ἀπέραντη σιγαλιὰ ἤρθαν ἀπόψε μερικὰ παιδιά νὰ ξυπνήσουν τὸν πιὸ βαθύ της ἀντίλαλο. 'Ο Γιάννος ὁ Σταθὰς, ὁ Μῆτρος τοῦ Νικολάρα, ὁ Λάμπρος ὁ Γιαβῆς, ὁ Δημητράκης ὁ Σαββατιανός, ὁ Φῶτος ὁ Κωστάρης κι ἄλλα πέντε ἕξι παιδιά ἔκαναν τὸ σταυρό τους κι ὠρκίστηκαν ἔτσι, μὲ δίχως ἄρματα, ν' ἀργοπορήσουν τὸν Τοῦρκο, ὅσο σταθῆ βολετό, ἐδῶ στὴ ρεματιὰ, γιὰ νὰ προκάνη τὸ χωριὸ ν' ἀδειάση.

Τρέχουν, φθάνουν στὴ ρεματιὰ. Λιγότεψαν τὰ νερὰ ἀπὸ τὸ καλοκαίρι, κι ἡ βουὴ ἔχει πάψει. Μόνο τὸ σιγανὸ δροσάτο μουρμούρισμα. 'Ακούγονται κιόλας ἀπὸ μακριὰ οἱ πέτρες, ποῦ κατρακυλοῦν κάτω ἀπὸ τῶν Τοῦρκων τὰ πόδια. Σὲ λίγο θά 'ναι ἐκεῖ ἀντίκρυ, σὲ λίγο θά 'ναι ἐδῶ, μπροστὰ στὴ ρεματιὰ.

Σκόρπισαν τὰ παιδιά ἓνα στὰ κάθε πέντε βήματα, ταμπουρωμένα πίσω ἀπὸ βράχο ἢ χαμόδεντρο. Κρατοῦν ἀπὸ μιὰ πέτρα στοῦ χέρι καὶ καρτεροῦν. Τὰ παιδιά!

Μιά πέτρα, για νὰ πολεμήσουν τὸν Τοῦρκο!

Προσμένουν σκυμμένα, βουβά, ἀσάλευτα, κι ἀλήθεια ποτὲ δὲν ἦταν ἡ ρεματιά τόσο σιγαλή καὶ τόσο μυστήριο γεμάτη. Τὸ φεγγάρι κεντᾶ ἔτσι τρυφερὰ τὴν καταχνιά μὲ τὸ φῶς του, ἢ ἡ καταχνιά γλυκαίνει τόσο θερμὰ τοῦ φεγγαριοῦ τὴ λάμψη; Σκιές τὰ θάμνα, σκιές κι οἱ Τοῦρκοι, ποὺ κοντοζυγώνουν. Τὰ παιδιά! Τί κρῖμα! Τ' ἄρματα τὰ κούρσεψε πέρυσι ὁ Τοῦρκος, ὁ χαλαστής, κι οἱ ἄντρες λείπουν στὰ χωράφια καὶ στὰ λιβάδια. "Ἐμειναν τὰ παιδιά κι οἱ πέτρες!

Γλυκειὰ ἢ νύχτα, λίγο θαμπή, ὡς νὰ μάντευε καὶ νὰ ἦταν θλιμμένη. Ἀσπρολογοῦν τὰ χαλίκια μέσ' στὴ ρεματιά, μὰ τὰ ρουπάκια μαυρολογοῦν πιὸ πάνω. Πνιγμένο φῶς, λίγο βαρὺ θαρρεῖς, ποὺ κάθισε καὶ δὲ λέει πιά νὰ σαλέψη.

Ὡστόσο οἱ Τοῦρκοι ἔφθασαν. Οἱ τρεῖς πρῶτοι στάθηκαν κιάλας στὸν ἀντικρυνὸ τὸν ὄχτο. Οἱ ἄλλοι ἔρχονται πιὸ πίσω. Θά'ναι ὡς τριάντα σαράντα ἄρματωμένοι.

Ξαφνικὰ κάτι σφυρίζει στὸν ἀέρα, κι ὁ ἕνας Τοῦρκος προλαβαίνει νὰ φωνάξη «'Αμάν», τρικλίζει, ἀπλώνει τὰ χέρια, πέφτει. Τὸν βρῆκε στὸ μηλίγγι ἡ πέτρα. Σάστισαν οἱ δυὸ σύντροφοί του. Τότε ἡ μιὰ πάνω στὴν ἄλλη ἀρχίζουν νὰ βρέχουν οἱ πέτρες. Λαβωμένοι οἱ δυὸ Τοῦρκοι, πισωχωροῦν τραβώντας τὴν πιστόλα.

Τὰ παιδιά σταμάτησαν τὸ πετροβόλημα. Κι ἀκούγεται ἡ φωνὴ τοῦ Γιάννου:

—Γειά σας, μωρέ, παιδιά! Τὰ βόλια μας τοὺς βρῆκαν στὰ μηλίγγια! Γειά σας, ἀφέντες!

Μὰ τὸ εἶχαν πάρει ἀψήφιστα τοῦ Κρουονερίτη τὰ παιδιά. Οἱ Τοῦρκοι συναγμένοι τώρα προχωροῦν καὶ φθάνουν. Ψάχνουν νὰ δοῦν, ὅμως δὲν ξεχωρίζουν τίποτε. Μαρμαρωμένα τὰ παιδιά προσμένουν. Οἱ Τοῦρκοι τότε σηκώνουν τὰ τουφέκια τους καὶ βαροῦν ἴσια μπρός, στὰ τυφλά, νὰ ξεκαθαρίση ὁ τόπος. Βρόντησε, σείστηκε ἡ ρεματιά, κι ἄστραψε ὡς δὲν ἀστράφτει καὶ βροντᾶ, μὴδ' ὅταν ξεσπᾶ τὸ ἄγριο πρωτοβρόχι. Τὰ παιδιά ζαλίστηκαν, δὲν τὸ εἶχαν φανταστῆ αὐτό. Τὰ πιάνει ἡ λαχτάρα νὰ φύγουν νὰ σωθοῦν.

— Παναγίτσα μου! λένε και σταυροκοπιούνται.

Ξεσέρνονται με την πλάτη πρὸς τὰ πίσω ἕνα ἕνα προσεκτικά, πρὶν ἀστράψῃ τὸ δεύτερο τουφεκίδι. Τραβιούνται ἀπὸ θάμνο σὲ θάμνο, ὡσὰν τὸ φίδι πὺ κρύβεται στὰ κλαδιά. Οἱ Τοῦρκοι ἀκούοντας τὸ σούρσιμο ξαναβαροῦν μέσ' στὰ ὄλα. Μὰ φοβισμένοι κι αὐτοί, μὴ ξέροντας πόσοι και ποιοὶ γκιαούρηδες φυλάγουν στὴ ρεματιά, κοντοστέκονται, ἀργοποροῦν.

Κάθε στιγμή αἰώνας, μὰ και κάθε λεπτὸ περνᾶ στὴ στιγμή. Πῶς νὰ μετριοῦνται τέτοιες ὥρες! Στὸ φῶς τοῦ φεγγαριοῦ γίνονται θάματα, και δράματα στὴ ρεματιά. Τὰ παιδιὰ μάκρυναν, στάθηκαν πάλι, ξαναφεύγουν. Μὰ ὁ Τοῦρκος ξεκίνησε κι αὐτὸς και προχωρεῖ, περνᾶ τὴ ρεματιά. Μιὰ φωνὴ τούρκικη ξεσπᾶ ἀλλαγμένη:

— Έδῶ εἶναι! Νά τος! Σκυλί! παιδί τοῦ σκύλου!

Μιὰ τουφεκιά ξερή. Κι ἡ φωνὴ τοῦ Γιάννου τοῦ Σταθαῦ, πὺ βόγγηξε και λέει.

— Μαννούλα μου!.. Μὲ φάγανε! Μαννούλα μου!..

Τὸ μνημεῖο. Δυὸ μῆνες ὑστερώτερα, ἕνα ἄλλο μπουλούκι ἀρματωμένο περνᾶ τὴ ρεματιά. Μὰ τοῦτο εἶναι δικοὶ μας, παλληκάρια με τὸν καπετάνιο τους. Ὁ καπετάνιος εἶναι σαραντάρης, μαυριδερός, πὺ κοντὸς παρὰ ψηλός, ξεραγκιανός, με μακριὰ μουστάκια, μάτια ἀστραφτερά. Στέκει και ρωτᾶ τὸ παλληκάρι, πὺ βαδίζει δίπλα του.

— Έδῶ εἶναι;

— Έδῶ καπετάνιε!.. Ὁ πασὰς ἐρχόταν ἔτσι... ἀπὸ τὸ μονοπάτι... τὰ παιδιὰ εἶχαν ταμπουρωθῆ ἔδῶ δά... Θωρεῖς;..

Δείχνει με τὸ χέρι.

— Ἡ ἀργοπορία τούτη, λέει, τὸ παλληκάρι, τό'σωσε τὸ χωριό... τοὺς χωριανοὺς θέλω νὰ πῶ. Πρόκαναν κι ἔφυγαν σηκώνοντας ὅ,τι ἀκριβὸ εἶχε ὁ καθένας. Οἱ Τοῦρκοι βρῆκαν ἄδειο τὸ χωριό. Λίγα πράματα βρῆκαν. Ξέσπασαν, τὸ λοιπόν, στὰ σπίτια. Ἔβαλαν φωτιά και τὰ ἔκαψαν. Κάπου τὰ μισὰ καλύβια. Τὰ παιδιὰ πρόλαβαν και ἔσμιξαν τοὺς γονιοὺς. Ἐξὸν ἀπὸ τοῦτον τὸ Γιάννο, πὺ σοῦ λέω, καπετάνιε. Τὸν βάρεσαν κατάσταυρα τὰ βόλια, ἕνα στὸ μεσόφρυδο κι ἕνα στὸ μπούτι...

‘Ο Φῶτος ὁ Κωστάρας, πού ἔμεινε πιὸ πίσω ἀπὸ τοὺς ἄλλους εἶδε, λέει, πού τὸν σήκωναν οἱ Τοῦρκοι καὶ τὸν ἔφεραν ἐμπρὸς στὸν πασά. Δὲν πρόφθασε τὸ παιδί νὰ τοῦ μιλήσῃ. Ξεψύχησε μπροστά του. ‘Ο πασάς διάταξε νὰ τὸ θάψουν τὸ παιδί καὶ νὰ τοῦ πάρουν τ’ ἄρματα. Μὰ αὐτός, ὄχι πιστόλα, μὰ οὐδὲ μαχαίρι βαστοῦσε ἀπάνω του... Σὰν ἔφυγαν οἱ ἄπιστοι καὶ γύρισαν οἱ χωριανοί, τὸ διάβασαν τὸ παιδί, καθὼς τοῦ πρέπει.

‘Ο καπετάνιος φώναξε τὸ πρωτοπαλληκάρὸ του :

— Νὰ σηκώσωμε μνημῶρι στὸ ἄξιο τὸ παλληκάρι, διατάζει. Ἐπὶ μιὰ πέτρα ὁ καθέννας, νὰ ’ναι σὰ βράχος.

Ζύγωσαν ὅλα τὰ παλληκάρια, καὶ τὸ καθένα ἔφερε μιὰ πέτρα ἀπὸ τὴ ρεματιά νὰ σηκωθῇ τὸ μνημῶρι. Ὑστερα ὁ καπετάνιος διάταξε καὶ τράβηξαν τρία παλληκάρια ἀπὸ τρεῖς τουφεκιές, ἔτσι πού ν’ ἀντιλαλήσουν οἱ πλαγιές καὶ τὰ φαράγγια.

Ἐφυγε μονήμερα ὁ καπετάνιος μὲ τὰ παλληκάρια του. Καὶ σὰν ἔφεραν τ’ ἄλλο πρωτὶ τὴ μάννα τοῦ Γιάννου νὰ δῆ τὸ μνημῶρι τοῦ γιοῦ της, ἡ μαυροφορεμένη ρώτησε :

— Ζωὴ νὰ ’χῃ ὁ καπετάνιος, γυιόκα μου, λέει. Καὶ ποιὸ εἶναι τ’ ὄνομά του ;

— Καραϊσκάκης, κυρά.

Ἡ μάννα δὲν ἀποκρίθηκε. Δὲν τὸν ἔχει ἀκουστὰ τὸν καπετάνιο.

Σὰν ξαναμπῆκε ὁ χειμῶνας, τὸ χωριὸ ζάρωσε πάλι ἐκεῖ στὰ βράχια ἀπάνω ἀπὸ τὸ γκρεμό. Θαρρεῖς κάτι τί, προαιώνιο κι αὐτό, μαζί μὲ τὸν κόσμον χτισμένο. Ζάρωσε νὰ ξεχειμωνιάσῃ. Καὶ, ὡσὰν κάθε χρόνο, τυλίχτηκε πάλι στὰ σύννεφα, ἐκεῖ κοντὰ στὸ μνημῶρι τοῦ Γιάννου, τοῦ παιδιοῦ πού κίνησε μὲ μιὰ πέτρα στὸ χέρι νὰ χτυπήσῃ τὰ τρανὰ τ’ ἀσκέρια τοῦ Σουλτάνου.

ΓΙΑΤΙ ΕΠΟΛΕΜΗΣΑΜΕ

Τὸ πρῶτὶ τῆς 28 Ὀκτωβρίου 1940, ποὺ ἄρχισε ὁ ἀγῶνας ἐκεῖνος, ποὺ εἶναι ἀπὸ τοὺς πιὸ μεγάλους καὶ πιὸ δύσκολους, ἀπὸ ὅσους ἐγνώρισε στὴν ἱστορία τῆς ἡ Ἑλλάδα, ἐκεῖνο τὸ πρῶτὶ ἐγινήκαμε ὅλοι ἓνα σῶμα καὶ μιὰ ψυχὴ. Ποιὸς ἦταν ὁ σκοπός, ὁ ὑψηλὸς σκοπός, ποὺ μᾶς ἐνέπνευσε ὅλους, ποὺ μᾶς ἐμψύχωσε, ποὺ μᾶς ἔσπρωξε πρὸς τὸν κίνδυνο, πρὸς τὴ νίκη, πρὸς τὸ θάνατο; Μὲ ποιὰ λέξη νὰ τὸν ὀνομάσωμε αὐτὸν τὸν σκοπὸ; Μόνον μιὰ ὑπάρχει: ΕΛΛΑΔΑ.

Μόνον μέσα σ' αὐτὴν χωροῦν ὅλα, ὅσα θὰ ἠθέλαμε νὰ ἐκφράσωμε κι ὅσα τότε ἐσυσσωρεύονταν κι ἐσυνωστίζονταν στὴν ψυχὴ μας.

ΕΛΛΑΔΑ!

Δὲ σημαίνει ἓνα γεωγραφικὸ χῶρο ἡ Ἑλλάδα: γιατί ἡ Ἑλλάδα εἶναι κάτι, ποὺ μόνο λίγες Πατρίδες ἔμπορεῖ νὰ εἶναι: Ἡ Ἑλλάδα εἶναι μιὰ ιδέα.

Ἐμπορεῖτε νὰ πῆτε, πῶς ἡ Βουλγαρία, ἡ Σλοβακία, ἡ Οὐκρανία εἶναι μιὰ ιδέα; Θὰ ἦταν ἀστεῖο καὶ νὰ τὸ σκεφθῆ κανεὶς. Ὅμως ὅλη ἡ ἐλεύθερη διανόηση τῆς Οἰκουμένης ἀναγνωρίζει τὴν Ἑλλάδα γιὰ ἰδέα. Γιὰ μιὰν ἰδέα ἐπολέμησε ὁ φαντάρος τῆς 28ης Ὀκτωβρίου 1940. Ἀλλὰ τί σημαίνει αὐτὴ ἡ ιδέα;

Ἡ Ἑλλάδα δὲν ἐκφράζει κανένα ἰδανικὸ ὑλικῆς δυνάμεως καὶ βίας, ἀλλὰ τὸ ἰδανικὸ μιᾶς ἠθικῆς ἀνωτερότητας καὶ μιᾶς πνευματικῆς ὑπεροχῆς. Ἡ Ἑλλάδα δὲν ἀγωνίσθη μέσα στὶς χιλιετηρίδες τῆς ἱστορίας, παρὰ γιὰ ἰδανικὰ ἀνώτερα ἀπὸ τὴν ὑλικὴ δύναμη κι ἀπὸ τὴν ὠμὴ κατάκτηση.

Ἀγωνίσθη γιὰ τὴν ἐλευθερία, τὴ δική της καὶ τῶν ἄλλων, γιὰ τὴ δικαιοσύνη, γιὰ τὴν εἰρήνη. Αὐτὸ θὰ μείνη ἡ ἀποστολή της.

Οἱ φαντάροι, ποὺ ἐξώρμησαν τὴν 28ην Ὀκτωβρίου 1940, ἦσαν ἀγωνιστὲς τῆς ἐλευθερίας, τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς εἰρήνης.

Κωνσταντῖνος Τσάτσος

Ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἄλλη νυκτοφυλακὴ ὠδήγησεν ἐμπρὸς τοῦ δεύτερου Κωνσταντινουπολίτην· τὸν συνέλαβαν καὶ αὐτὸν εἰς τοὺς ἀγρούς. Ἔγινεν ἀνάκρισις. Αἱ ἴδιαι ἀκριβῶς πληροφοροῖαι: Ἡ Πόλις εἶναι ἀφρούρητος. Ἡ στοὰ διευκολύνει τὴν εἴσοδον καὶ τὴν ἔξοδον.

Αἱ ἀμφιβολίαι καὶ οἱ δισταγμοὶ διελύθησαν πλέον. Ἦλθεν ἡ ὥρα ν' ἀνακτῆσθαι τὴν βασιλεύουσαν. Ὁ αὐτοκράτωρ, ἐσκέφθη ὁ καῖσαρ, θὰ μοῦ συγχωρήσῃ τὴν παρακοήν. Ἡ διαταγὴ τοῦ ἡγνῶει τὰς συνθήκας, ὑπὸ τὰς ὁποίας εὐρίσκεται σήμερον ἡ Πόλις. Ἄν τὰς ἐγνώριζε, θὰ ἦτο διαφορετικὴ.

Πεντήκοντα ἐκλεκτοὶ ἄνδρες ἀκολουθοῦντες τὸν μικρὸν θεληματάριον εἰσῆλθαν ἀπαρατήρητοι ἀπὸ τὴν στοάν. Ἡ πρώτη πύλη πίπτει εἰς χεῖρας τῶν· οἱ φρουροὶ τῆς ἐξουδετερώθησαν εὐκόλως. Ὁλος ὁ στρατὸς εἰσέρχεται τώρα ἀπὸ τὴν ὀλάνοικτον πύλην καὶ ἐλευθερώνει τὴν ποθητὴν βασιλεύουσαν.

Ὁ φίλος μας θεληματάριος ἀναβαίνει εἰς τὸ κωδωνοστάσιον τῆς Ἀγίας Σοφίας καὶ καρφώνει τὸν κοντὸν μὲ τὸν δικέφαλον. Ἐπειτα μὲ τὰ δύο τοῦ χεῖρα ἀρπάζει τὰ γλωσσίδια ἀπὸ τοὺς κώδωνας καὶ κρούει θριαμβευτικῶς: ντάγγ, ντάγγ, ντάγγ!.. Πανηγυρίζει ἀπὸ ἐκεῖ ὑψηλὰ τὸ χαρμόσυνον γεγονός. Καὶ ὅμως δὲν ὑποπτεύεται, ὅτι τοῦτο ὀφείλεται καὶ εἰς αὐτὸν καὶ ὅτι αἱ πανηγυρικαὶ ἐκεῖναι κωδωνοκρουσίαι διαλαλοῦν τὴν εὐψυχίαν τῶν βυζαντινῶν παιδιῶν.

Τὰ βασιλικά παράσημα τοῦ Φράγκου αὐτοκράτορος, ποῦ ἐδραπέτευσε τρομαγμένος, τὰ παραδίδουν οἱ Ἕλληνες στρατιῶται ἐν θριάμβῳ εἰς τὸν ἀρχηγόν των. Τὸ Βυζάντιον ἐπανευρίσκει τὴν ἐλευθερίαν τοῦ καὶ τὸν βασιλέα του. Πόδι Φράγκου κυριάρχου δὲν ἐμόλυνε πλέον τὰ χῶματα τῆς θεοφυλάκτου πόλεως.

N. A. Κοτόπουλος

Η ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΕΙΣ ΤΑ 1821

**Τὰ μέτρα
τοῦ πασᾶ.** Ὄταν ἐξερράγη ἡ ἐπανάστασις τοῦ 21, ὁ Πασᾶς τῆς Θεσσαλονίκης Γιουσούμπεης προβλέπων τὴν ἐπέκτασίν τῆς καὶ εἰς τὸν τόπον τῆς δικαιοδοσίας του ἀπεφάσισε νὰ λάβῃ αὐστηρὰ μέτρα.

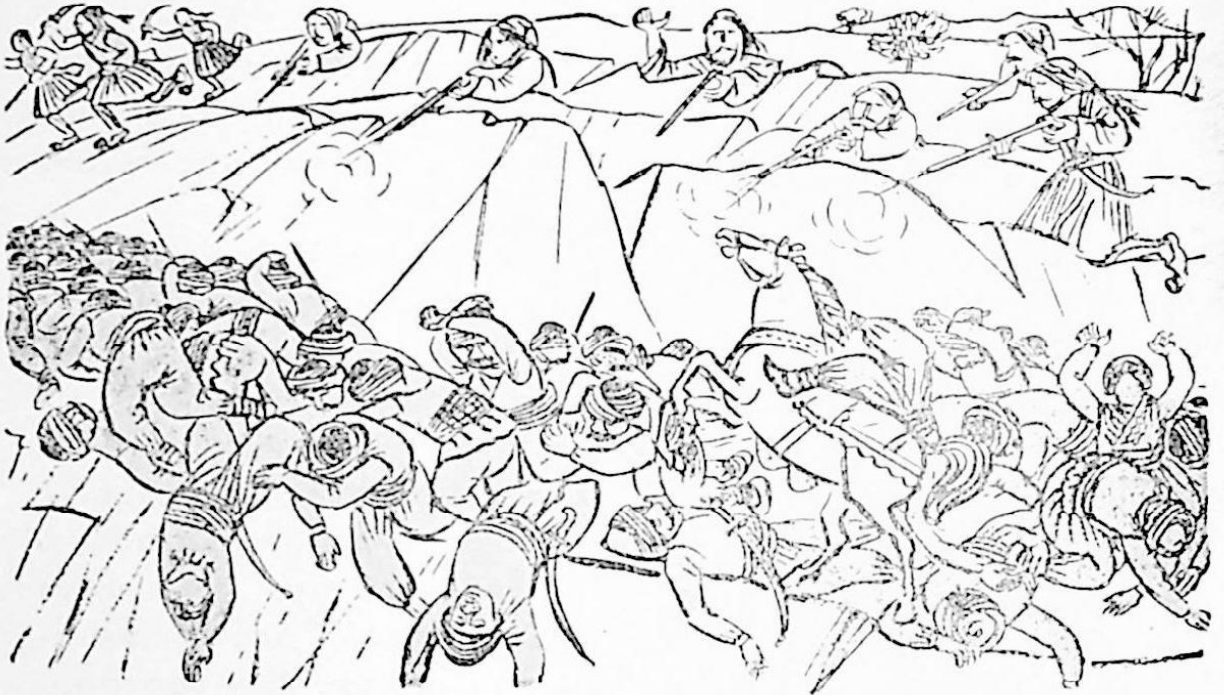
Κατὰ πρῶτον ἐκάλεσε εἰς τὸ πασαλίκι του τοὺς θρησκευτικοὺς καὶ πολιτικοὺς ἄρχοντας τῶν Ρωμιῶν τῆς περιφερείας του, τοὺς ὁποίους κατὰ τὸ τουρκικὸν ἔθιμον τῆς ἐποχῆς του ἐκράτησεν ὡς ὀμήρους πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς τουρκικῆς ἐξουσίας.

Δὲν ἐστάματησεν ὅμως ἐκεῖ. Τὸν ἀνησυχοῦσαν πολὺ τὸ Ἅγιον Ὄρος καὶ ὁ Πολύγυρος. Εἰς τὸ πρῶτον ἐγνώριζεν, ὅτι εἶχε καταφύγει ὁ δαιμόνιος Σερραῖος φιλικὸς Μανώλης Παπάς, ὁ ὁποῖος εἶχεν ἀποκτήσει πολλοὺς ὀπαδοὺς καὶ εἶχε γίνοι πολὺ ἐπικίνδυνος εἰς τὴν τουρκικὴν ἐξουσίαν. Εἰς τὸν Πολύγυρον ἐπίσης κατὰ τὰς πληροφρορίας τῶν κατασκόπων του ἡ κατάστασις ἦτο ἀνήσυχος καὶ ἐγκυμονοῦσεν αἰφνιδιασμούς. Ὅλα τὰ χωρία προητοιμάζον ταραχάς, καὶ ἔπρεπε μὲ κάθε τρόπον νὰ προλάβῃ τὰ γεγονότα.

Διὰ νὰ μὴ χάνῃ λοιπὸν καιρὸν ἔστειλεν ἰσχυρὰν δύναμιν στρατοῦ πρὸς τὸν Ἰσθμὸν τοῦ Ἅγιου Ὄρους μὲ αὐστηρὰς διαταγὰς νὰ ὑποβάλλῃ εἰς βασανιστήρια τοὺς κατοίκους. Διέταξεν ὅμως νὰ μὴ προχωρήσῃ ὁ τουρκικὸς στρατὸς εἰς τὰ ἐδάφη τοῦ Ἅγιου Ὄρους, τὰ ὁποῖα δυνάμει παλαιῶν προνομίων ἦσαν ἀπαραβίαστα καὶ δὲν ἠδύναντο νὰ τὰ πατήσουν Ὀθωμανικὰ στρατεύματα.

Πρὸς τὸν Πολύγυρον ἔστειλε δύο στρατηγοὺς, τὸν Τσιρίμπασην καὶ τὸν Χασάν ἀγὰν μὲ τὴν ἐντολὴν νὰ συλλάβουν τοὺς προεστοὺς, ν' ἀφοπλίσουν τοὺς κατοίκους καὶ νὰ ἐγκατασταθοῦν μὲ τὰ στρατεύματά των εἰς τὴν κωμόπολιν.

Τὰ πρῶτα κρούσματα. Οἱ Πρόκριτοι τοῦ Πολυγύρου ἐπληροφορήθησαν ἐγκαίρως τὴν ἐπιδρομὴν τῶν Τούρκων, καὶ ἐπειδὴ ἐκινδύνευαν νὰ συλληφθοῦν ἔδωσαν τὰς ἀναγκαίας ὁδηγίας εἰς τοὺς ἄλλους κατοίκους καὶ ἐπῆραν τὰ βουνά.

Ὁ τουρκικὸς στρατὸς ἐπρόκειτο νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν κωμόπολιν συμφώνως μὲ τὰς διαταγὰς τοῦ Γιουσοῦμπεη τὴν 17ην Μαΐου. Ἀλλὰ ἡ φωτιὰ ἀναψε εἰς τὸν Πολύγυρον πολλὰς ὥρας προτοῦ φθάσῃ ὁ στρατὸς τοῦ πασᾶ τῆς Θεσσαλονίκης.

Κατὰ τὰ μεσάνυκτα τῆς 16ης Μαΐου 1821 συνέβησαν τὰ πρῶτα δραματικὰ γεγονότα τῆς Ἐπαναστάσεως εἰς τὸν Πολύγυρον. Ἀποφασισμένοι οἱ κάτοικοι ἐπῆραν τὰ ὄπλα καὶ ἐπολιόρκησαν τὸ διοικητήριον. Ἐφόνευσαν τὸν διοικητὴν καὶ δεκαοκτὼ στρατιώτας καὶ ἀφοῦ ἐξησφάλισαν τὰ νῶτα τῶν ὀργάνωσαν διὰ νυκτὸς ἐκστρατείαν. Ἄλλοι ἐξ αὐτῶν ἐξῆλθον κατὰ τοῦ Τσιρίμπαση καὶ ἄλλοι κατὰ τοῦ Χασάν ἀγᾶ, οἱ ὅποιοι ἐβάδιζον ὁ εἰς ἐκ τῶν ὑψωμάτων καὶ ὁ ἄλλος ἐκ τῆς πεδιάδος κατὰ τοῦ Πολυγύρου. Ἀκράτητοι καὶ γενναῖοι οἱ Πολυγυριῶται, μαχόμενοι ὡς λέοντες «ὕπερ βωμῶν καὶ ἐστιῶν», ἐτσάκι-

σαν καὶ διέλυσαν καὶ τοὺς δύο στρατοὺς καὶ ἠνάγκασαν τοὺς δύο στρατηγούς νὰ τραποῦν εἰς φυγὴν.

Ὁ ἀντίκτυπος. Τὰ πρῶτα αὐτὰ ἐπαναστατικά γεγονότα τοῦ Πολυγύρου εἶχον ἄμεσον ἀντίκτυπον εἰς Θεσσαλονίκην. Ὁ Γιουσούφμπεης τὰ ἔμαθεν ἀμέσως καὶ ἀπεθριώθη. Αὐτοστιγμῆ διέταξε νὰ φονευθοῦν δύο ἐκ τῶν ὁμήρων, τοὺς ὁποίους εἶχε κρατήσει ἀπὸ τοὺς ἀπεσταλμένους τῶν προκρίτων τοῦ Πολυγύρου.

Κατόπιν ἐκάλεσε τὸν ἐπίσκοπον Κιτρῶν εἰς τὸ Σεράϊ του, τὸν προσέβαλε, τοῦ ἀπέκοψε τὴν γενειάδα, τὸν ἐχλεύασε καὶ τέλος διέταξε νὰ τὸν ἀποκεφαλίσουν. Ὁ ἀτυχῆς ἱεράρχης ἀποκεφαλιζόμενος ἐφώνασε πρὸς τὸν αἰμοβόρον πασάν :

— Τὸ κεφάλι μου εἶναι δικό σου, ἀλλὰ ἡ ψυχὴ μου δὲν σοῦ ἀνήκει!

Ἄδυσώπητος κατόπιν ὁ Γιουσούφμπεης διέταξε καὶ ἀπεκεφάλισαν καὶ ἄλλους Ἑλληνας, τοὺς ὁποίους ἐθεώρει ὀπαδοὺς τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας. Δύο χιλιάδες χριστιανοὶ ἐφυλακίσθησαν εἰς τὸν ναὸν καὶ τὴν αὐλὴν τῆς Μητροπόλεως καὶ αἱ περισσότεραι οἰκίαι τῶν Ἑλλήνων ἐλεηλατήθησαν ἀπὸ τὰ ὄργανά του.

Ἡ ἐκδίκησις δὲν ἤργησε νὰ ἔλθῃ. Τὸ ἥρωϊκὸν σύνθημα τοῦ Πολυγύρου ἐξήγειρεν ὅλα τὰ χωρία τῆς ἐπαρχίας. Ἀπὸ τὸν συναγερμὸν τῶν Ἑλλήνων συνεστήθησαν δύο τοπικὰ στρατόπεδα κατὰ τῶν Τούρκων, τὸ ἓν ἀπὸ τοὺς κατοίκους τῆς ἐπαρχίας καὶ τὸ ἄλλο ἀπὸ τοὺς καλογήρους τοῦ Ἁγίου Ὄρους.

Τὰ δύο αὐτὰ σώματα, τὸν ἓν μὲ ἀρχηγὸν τὸν Μανώλην Παπὰν καὶ τὸ ἄλλο μὲ τὸν Κασσανδραῖον ὄπλαρχηγὸν Χάψαν, ἐμετρήθησαν ἐπανειλημμένως μὲ τοὺς Τούρκους καὶ κατετσάκισαν κυριολεκτικῶς τὰ «ὄρδια» τοῦ Γιουσούφμπεη.

ΕΔΩ ΕΙΝΑΙ ΕΛΛΑΣ

Αιχμάλωτοι τῶν πειρατῶν.

Τὸ μεγάλον Ὑδραϊκὸν ἰστιοφόρον «Ἁγία Τριάς» ἐπέστρεφε τὸ 1813 ἀπὸ τὴν Ἰσπανίαν φορτωμένον ἐμπορεύματα. Πλοίαρχός του ἦτο ὁ Ἀντώνης Κριεζῆς καὶ διαχειριστὴς ὁ ἀδελφὸς τοῦ καπετάνιου Γιάννης.

Ἦς ἔλθωμεν ὀπίσω εἰς τοὺς χρόνους ἐκείνους. Ἡ κατηραμένη πειρατεία ἐμάστιζε τὴν θάλασσαν· τὰ πλοῖα τὰ ὅποια ἐταξίδευαν εἶχον διπλοῦν κίνδυνον, τὴν τρικυμίαν καὶ τοὺς φοβεροὺς πειρατάς. Κατὰ τὸν πλοῦν λοιπὸν τὸ Ὑδραϊκὸν συνητήθη ὀλίγον κάτω τῆς νήσου Σαρδηνίας μὲ ἓν πειρατικὸν ἀπὸ τὸ Ἀλγέριον τῆς Ἀφρικῆς· εἶχε στήσει ἐκεῖ ἐνέδραν νὰ συλλάβῃ διερχόμενα πλοῖα.

Δὲν ἤργησεν ἡ μάχη. Οἱ Ἕλληνες ναυτικοὶ τῶν χρόνων ἐκείνων ἦσαν συνηθισμένοι εἰς τοιαύτας ἐπιδρομὰς πειρατῶν· καὶ ὅπως πάντα, καὶ αὐτὴν τὴν φορὰν ἐπολέμησαν μὲ πείσμα καὶ ἀνδρείαν. Τεσσαράκοντα ναῦται τοῦ Ὑδραϊκοῦ ἦσαν νεκροὶ καὶ πληγωμένοι εἰς τὴν σκληρὰν καὶ ἄνισον πάλην· ἐν τούτοις τὸ πλοῖον ἐπέμενε νὰ μάχεται.

Ἀλλὰ κάποτε ἔχασε τοὺς ἰστοὺς καὶ τὰ ἰστία του καὶ ἔμεινεν ἀπροσπάτευτον ἀπὸ τὴν μανίαν τῶν κυμάτων. Τὸ ἐπάτησαν τότε οἱ Ἀλγερίνοι καὶ τὸ ὠδήγησαν αἰχμάλωτον εἰς τὴν Ἀφρικὴν. Ὁ κυβερνήτης τοῦ πειρατικοῦ καπετάν Μεχμέτ ἐγέλα κάτω ἀπὸ τοὺς πυκνοὺς καὶ μαύρους μύστακάς του διὰ τὸ πολῦτιμον λάφυρον.

Ἀπὸ τὸ πλήρωμα τοῦ Ἑλληνικοῦ, ὅσοι ἔμειναν ζωντανοί, ἐρρίφθησαν εἰς τὰ κάτεργα· οἱ δύο ἀδελφοὶ Κριεζῆ ἐξηναγκάσθησαν νὰ ἐργασθοῦν εἰς ἔργα ναυτικά, ἕως ὅτου μετὰ τρία

ἔτη ἀπηλευθερώθησαν με λύτρα καὶ ἐπέστρεψαν εἰς τὴν πατρίδα των.

Ἐξόφλησις. Μετ' ὀλίγα ἔτη ἡ Ἑλλάς ἀπέκτησε τὴν ἐλευθερίαν της, διὰ τὴν ὁποῖαν ἔχουσιν καὶ τὰ τέκνα τῆς Ὑδρας τὸ αἷμα των.

Εἰς τὸ 1841 ἔν φορτηγὸν πλοῖον Ἀλγερινὸν με γαλλικὴν σημαίαν — τὸ Ἀλγέριον ἦτο πλέον ἀποικία τῆς Γαλλίας — εἰσέπλεε εἰς τὸν λιμένα τοῦ Πειραιῶς· ἀπὸ κακὸν ὅμως χειρισμὸν ἐκάθισεν εἰς τὰ ρηχὰ καὶ ἐκινδύνευε νὰ διαλυθῆ.

Ἡ λιμενικὴ ὑπηρεσία ἔσπευσε νὰ τὸ βοηθήσῃ, καὶ πρῶτος ὁ λιμενάρχης, ποὺ ἔτυχε νὰ εἶναι ὁ γνωστός μας Γιάννης Κριεζῆς. Ἐπειτα ἀπὸ μεγάλους κόπους, τὸ ξένον πλοῖον, ἐντὸς μιᾶς μόνον ἡμέρας, εἶχεν ἀνελκυσθῆ· ὁ καπετάνιος τοῦ δὲν εὔρισκε λόγους νὰ εὐχαριστήσῃ τὸν Ἕλληνα λιμενάρχην Πειραιῶς.

Ὁ Κριεζῆς, ἂν καὶ εἶχον περάσει τόσα ἔτη, ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἀνεγνώρισε τὸν παλαιὸν μαῦρον πειρατὴν, ὁ ὁποῖος τοὺς εἶχε πάρει τὸ πλοῖον καὶ τοὺς εἶχεν αἰχμαλωτίσει· ὅταν δὲ ἔμαθε, ὅτι τὸν λέγουν καὶ Μεχμέτ, ἐπίσθη ἀπολύτως. Χωρὶς νὰ τοῦ εἶπῃ τίποτε, ἀνεκοίνωσε τὸ πρᾶγμα εἰς τὸν ἀδελφόν του Ἀντώνην, πρωθυπουργὸν τότε καὶ ὑπουργὸν τῶν Ναυτικῶν, ὁ ὁποῖος ἐζήτησε νὰ ἴδῃ καὶ αὐτὸς τὸν πειρατὴν.

Ὁ λιμενάρχης, χωρὶς πάλιν νὰ ἀνακοινώσῃ εἰς τὸν καπετάν - Μεχμέτ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ Ὑπουργοῦ ἀδελφοῦ του, τοῦ εἶπε μίαν ἡμέραν :

— Μοῦ εἶπες, φίλε μου Μεχμέτ, ὅτι μᾶς χρεωστᾶς μεγάλην χάριν διὰ τὸ καλὸν ποὺ σοῦ ἐκάμαμεν καὶ σοῦ ἐσώσαμεν τὸ πλοῖον σου. Ἀλλὰ καλύτερα θὰ εἶναι νὰ ἔλθῃς νὰ τὰ εἶπῃς αὐτὰ καὶ εἰς τὸν Ὑπουργὸν τῶν Ναυτικῶν καὶ νὰ τὸν εὐχαριστήσῃς.

Ὁ Μεχμέτ ἐδέχθη με χαρὰν τὴν πρότασιν.

Τὸν παίρνει ὁ Γιάννης Κριεζῆς τὸν φίλον καὶ πηγαίνουν κατ' εὐθείαν εἰς τὸ Ὑπουργεῖον. Ὁ Μεχμέτ ἤρχισε νὰ τὰ χάνῃ, ὅταν εἶδε τόσους ἀξιωματικοὺς καὶ ναύτας, ἴσως μάλιστα καὶ κάτι νὰ ὑπωψιάσθῃ· ἀλλὰ δὲν ἔδειξε τὴν ταραχὴν του, ἔμεινε ψύχραιμος.

Ὁ Ὑπουργός ἀπὸ τὴν μίαν εἰς τὴν ἄλλην ὁμιλίαν, φιλικὴν πάντοτε, ἔδωσεν ἀφορμὴν νὰ ἐννοήσῃ ὁ ξένος καπετάνιος, ὅτι τὸν ἀνεγνώρισεν· εἰς τὸ τέλος τοῦ εἶπε καθαρά :

— Σαράντα χιλιάδες τάληρα μᾶς ἐπῆρες τότε, Μεχμέτ !

Ὁ Μεχμέτ τώρα τὰ ἔχασε κυριολεκτικῶς. Ἐγίνε κατακίτρινος ἀπὸ τὸν φόβον καὶ ἡ γλῶσσα του ἐκόλλησεν εἰς τὸ στόμα του καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ κινηθῇ. Κάποτε συνῆλθε καὶ προσεπάθησε νὰ δικαιολογηθῇ. Ἐβεβαίωνε μὲ ὄρκους τὸν Ὑπουργόν, ὅτι ἀπὸ τὴν ἐπιχείρησιν ἐκείνην τὸ μερίδιόν του ἦτο μηδαμινόν, διότι αὐτὸς ἦτο εἰς ἀπλοῦς καπετάνιος εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ ἀρχιπειρατοῦ τῆς Ἀλγερίας καὶ ὅτι ἀκόμη ἦτο πτωχὸς ἔπειτα ἀπὸ σκληρὰν καὶ ἐπικίνδυνον ἐργασίαν τῶσων ἐτῶν.

Καὶ γνωρίζων ἐξ ἰδίας πείρας γονατίζει ἐμπρὸς εἰς τὸν Ὑπουργόν καὶ προσεπάθησε νὰ τὸν ἐξευμενίσῃ κατ' ἄλλον τρόπον. Ἐξέρραψεν ὅλα του τὰ φορέματα, ὅπου εἶχε κρυμμένα χρήματα, τὰ ρίπτει εἰς τοὺς πόδας τοῦ Ἀντώνη Κριεζῆ καὶ τὸν παρακαλεῖ νὰ τὸν λυπηθῇ λέγων :

— Πάρε αὐτὰ τὰ χρήματα, ποὺ ἔχω τώρα· ἀπὸ τὸ Ἀλγέρι, θὰ σοῦ στείλω καὶ ὅσα ἄλλα ἔχω, μὰ τὸν Προφήτην· ἀλλὰ χάρισέ μου τὴν ζωὴν !

Ὁ Ὑπουργός, ὡς νὰ τὰ εἶχε λησμονήσῃ ὅλα, ἐσηκώθηκε ἀπὸ τὸ κάθισμά του γελαστός καὶ τοῦ εἶπεν :

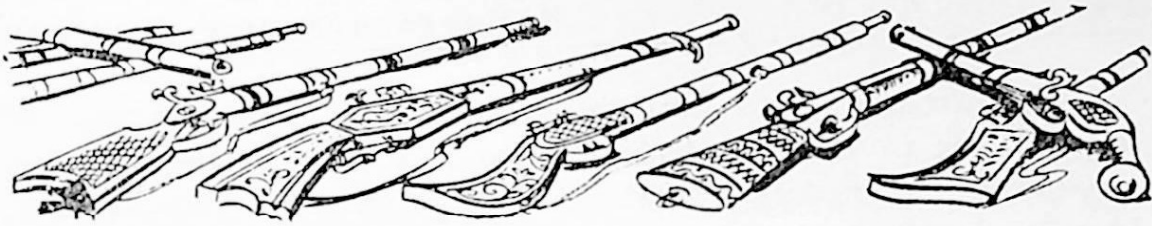
— Μὴ φοβεῖσαι, φίλε μου Μεχμέτ ! Σήκω καὶ μάζεψε τὰ χρήματά σου. Ἐδῶ εἶναι Ἑλλάς, δὲν εἶναι Ἀλγερία. Καὶ ἡ Ἑλλάς ὅταν ἀπέκτησε τὴν ἐλευθερίαν της, ἐχάρισεν ὅλα ὅσα τῆς ὤφειλαν ἕως τότε. Ἐξώφλησε τοὺς λογαριασμούς της μὲ μίαν μονοκονδυλιάν. Τὰ τέκνα της εἶναι γενναῖοι καὶ γρήγορα λησμονοῦν τὴν κακίαν τῶν ἄλλων !

Καὶ συνώδευσε μὲ φιλοφροσύνην ἕως τὴν θύραν τὸν παλαιὸν πειρατὴν, ὁ ὁποῖος τὸν εἶχε ληστεύσει καὶ βασανίσει.

(Διασκευὴ ἀπὸ τὸ ἀνέκδοτον ἀρχεῖον τῆς οἰκογενείας Κριεζῆ)

N. A. K.

Ο ΚΕΡΚΕΖΟΣ

Α'

Εἰς τοῦ Σαΐτονικολῆ ἔμοίραζαν τοὺς πρώτους σισανέδες, ποὺ ἔφερε τὸ «Πανελλήνιον». Μαζί μὲ τοὺς ἄλλους ἐπῆγε καὶ ὁ Ἄνδρουλιὸς νὰ πάρῃ, ἀλλ' ἐνῶ ἔφθασεν ἐκ τῶν πρώτων, ἐπλησίασε μὲ τοὺς τελευταίους, ὅταν ἔμεναν ἀκόμη τέσσαρα ἢ πέντε μόνον τουφέκια καὶ οἱ ἀπαιτηταὶ ἦσαν δεκαπέντε καὶ περισσότεροι. Ὁ Ἄναγνώστης ὁ Πλατῆς, καθήμενος, κατέγραψεν ἐκείνους, ποὺ ἐλάμβανον ὅπλα, ὁ δὲ Σαΐτονικολῆς, ὄρθιος, τὰ ἐμοίραζεν, ἀπευθύνων εἰς ἕκαστον μίαν εὐχὴν:

—Καλορίζικο! Τιμημένο νὰ τὸ βαστᾶς καὶ τιμημένο νὰ σὲ βγάλῃ! καὶ ἄλλα τοιαῦτα.

Ὁ Ἄνδρουλιὸς, ὑποχωρῶν εἰς ὄλους, ἀπωθούμενος καὶ ἀπωθῶν, ἐκινδύνευε νὰ μὴ πάρῃ τίποτε· ἀλλ' ἐπὶ τέλους εὐρέθη ἐνώπιον τοῦ Σαΐτανονικολῆ, ὅστις ἦτο γυρισμένος τὴν στιγμὴν ἐκείνην πρὸς τὴν γωνίαν, ὅπου εἶχον τοποθετηθῆ τὰ ὅπλα καὶ ὅστις ἐστράφη κρατῶν ἕνα σισανέν. Ἦνοιγε δὲ τὸ στόμα νὰ εἴπῃ τὴν ἀπαραίτητον εὐχὴν καὶ ὁ Ἄνδρουλιὸς ἐκινήθη νὰ πάρῃ τὸ τουφέκι, ὅτε ὁ Σαΐτονικολῆς τὸν εἶδε καὶ ἔκαμε κίνημα ἐκπλήξεως καὶ δισταγμοῦ.

—Μωρέ, δὲν ἀφήνεις, καημένε Ἄνδρουλιό, νὰ τὸ πάρῃ κανεὶς ἄλλος; τοῦ εἶπε μὲ δυσφορίαν ἀνθρώπου, ὅστις ἀναγκάζεται νὰ φανῇ σκληρός. Ἐσύ, τί νὰ σοῦ πῶ;...

Ὁ Σαΐτονικολῆς ἤθελε νὰ εἴπῃ:

—Ἐσύ τί νὰ τὸ κάμῃς;

Καὶ ὁ Ἄνδρουλιὸς, ὅσον καὶ ἂν ἦτο πρᾶος καὶ ταπεινός, ἐταράχθη. Δὲν εἶπεν ὅμως τίποτε, ἀλλ' ἀπεσύρθη ἀποσβολωμένος εἰς μίαν ἄκρην, ὡς νὰ μὴ ἔβλεπε τὴν θύραν, διὰ νὰ φύγῃ. Ὁ Σαΐτονικολῆς μετενόησεν ἀμέσως καὶ ἐλυπήθη διὰ τὴν σκληρὰν του φράσιν. Ἄλλ' ἦτο πλέον ἀργά, διότι ἄλλοι ἔσπευσαν καὶ ἤρπασαν τὰ ὑπολειπόμενα τουφέκια, χωρὶς μάλιστα νὰ περιμένουν τὴν εὐχὴν.